

VESTIGII ROMANE DIN ZONA ACTUALULUI ORAȘ MEDIAȘ¹

Dr. Mihai CHIRIAC*

Știm cu toții faptul că orașul Mediaș a fost atestat la 3 iunie 1267 printr-un document oficial, însă asta nu înseamnă, cătuși de puțin, că teritoriul urbei noastre nu a fost locuit și anterior de populații romanizate care au avut rolul lor în istoria acestui spațiu și care au fost purtătorii unei civilizații superioare.

Studiul de față are ca scop trecerea în revistă a celor mai relevante vestigii ale epocii romane care au rolul de a arăta o fărâmă din civilizația romană, care, acum 1800 de ani prindea rădăcini pe aceste teritorii. Am ales să prezentăm atât monumente romane (care nu au caracter inedit, deoarece au fost publicate de subsemnatul și de alți colaboratori) cât și un alt artefact (un pahar cu inscripție) a cărui valoare este deosebită având în vedere raritatea unor asemenea exprimări artistice la nivelul lumii rurale din Dacia Superior.

Am ales următoarele patru monumente sculpturale romane deoarece le considerăm edificatoare atât pentru caracterul romanității localității noastre în cuprinsul căreia au funcționat mai multe așezări rurale romane, cât și pentru întregul perimetru al bazinului Târnavelor. Nu este momentul, în acest studiu, să discutăm mai mult despre caracteristicile așezărilor amintite, acestea reprezentând subiectul unui viitor demers în acest sens. De asemenea menționăm faptul că dorim să realizăm o prezentare succintă a celor patru artefacte și să nu emitem nici o completare tipologiei sau cronologiei pieselor amintite.

Prima piesă² (Fig. 1) pe care o prezentăm este un cap de statueta romană având numărul de inventar 4319 și următoarele date tehnice: 15 cm lungime, dintre care 9,8 cm aparțin exclusiv capului și 10 cm lățime³.

¹ Prezentul studiu reprezintă o variantă extinsă a articolului: *Monumente sculpturale romane aflate în colecția Muzeului Municipal Mediaș*, publicat în: Mediaș 750. Studii, volumul IV, pp. 7 - 15.

² M. Chiriac, *Cap de statueta romană aflat în colecțiile Muzeului Municipal Mediaș. Scurte considerații istorice și arheologice*, în *Acta Terrae Fogarasiensis*, IV, 2015, p. 549; *Idem*, *Bazinul Târnavelor în epoca romană*, Mediaș, 2016., pp. 94, 132; M. Chiriac, V. Ștefu, *Cap de statueta romană aflat în colecțiile Muzeului Municipal Mediaș. Scurte considerații istorice și arheologice*, în „Comunicări Științifice”, XIII, 2014, Mediaș, pp. 7 - 9.

³ M. Chiriac *Cap de statueta romană*, p. 549; *Idem*, *Bazinul Târnavelor*, Mediaș, 2016., pp. 94, 132; Chiriac, Ștefu, *op. cit.*, p. 7 - 9; A. Sonoc, M. Chiriac, *Brief comments on some Roman provincial sculptures from Sibiu County*, în : *Cult and Votive Monuments in the Roman Provinces. Proceedings of the 13-th International Colloquium on Roman Provincial Art - Corpus Signorum Imperii Romani*, Cluj-Napoca, 2015, p. 311.

Artefactul îl reprezintă, în opinia noastră, pe Apollo Belvedere, o piesă votivă, iar singura analogie cunoscută provine de la Apulum⁴. În plus, statueta romană provine din cadrul colecției Ilie Pintilie de la Biertan, desființată în anul 1960, atunci când ar fi fost transferată la Mediaș⁵. Artefactul este din calcar, material ușor de procurat, iar, din punct de vedere cronologic, se încadrează în secolul III datorită chipului feminizat al divinității vizibil prin expresivitatea ochilor⁶.

Dar de ce Apollo Belvedere și nu Diana, de exemplu, așa cum ni s-a sugerat de către unii specialiști? Considerăm că opinia noastră este argumentată, în principal, de cocul vizibil în partea din spate și de fundă, elemente definitorii acestui tip antic⁷.

Cu privire la sorgintea acestei divinități, putem preciza că această zeitățe a ajuns în peninsula datorită contactelor avute cu coloniile grecești din sud. A fost invocată ca o divinitate protectoare, vindecătoare, fiindu-i construit un aedes în anul 433 î.H., apoi după catastrofa de la Cannae din 2 august 216 î.H. au fost instituite în cinstea sa celebrele jocuri sau *ludi Apollinares*⁸. Octavianus Augustus a început construirea templului lui Apollo pe Palatin în anul 36 î.H., anul bătăliei de la Naulochus⁹, fiind interpretată și ca o repulsie a persoanei și familiei sale față de atașamentul și afecțiunea arătate de către rivalul său Marcus Antonius față de cultele orientale și dionisiace¹⁰ iar după obținerea victoriei de la Actium din 3 septembrie 31 î.H. Augustus l-a adoptat pe acest zeu ca protector¹¹, *Apollo Palatinus* a devenit *Apollo Actiacus*¹². Din punct de vedere artizanal opinăm că piesa este creația unui meșter local, limitat ca mod de exprimare artistică¹³.

⁴ R. Ota, *O copie a lui Apollo din Belvedere descoperită la Apulum*, în Apulum. Acta Musei Apulensis, XLIII, 2006, pp. 231 - 236.

⁵ M. Chiriac *Cap de statueta romană*, p. 549; *Idem, Bazinul Târnavelor*, Mediaș, 2016., pp. 94, 132; Sonoc, Chiriac, *op. cit.*, p. 311.

⁶ M. Chiriac *Cap de statueta romană*, p. 550; *Idem, Bazinul Târnavelor*, Mediaș, 2016., pp. 94, 132; Sonoc, Chiriac, *op. cit.*, p. 311.

⁷ M. Chiriac *Cap de statueta romană*, p. 550; *Idem, Bazinul Târnavelor*, Mediaș, 2016., pp. 94, 132; Sonoc, Chiriac, *op. cit.*, p. 311.

⁸ Radu Ota, *op.cit.*, p. 231.

⁹ Walter Eder, *Augustus and the power of tradition*, în: *The Cambridge Companion to the Age of Augustus*, editată de Karl Galinsky (University of Texas at Austin), Cambridge University Press, 2007, p. 20; John Scheid, *Augustus and the roman religion: continuity, conservatism and innovation*, în: *The Cambridge Companion to the Age of Augustus*, editată de Karl Galinsky (University of Texas at Austin), Cambridge University Press, 2007, p. 178.

¹⁰ Walter Eder, *op. cit.*, p. 20.

¹¹ Radu Ota, *op. cit.*, p. 231.

¹² M. Chiriac *Cap de statueta romană*, p. 550; *Idem, Bazinul Târnavelor*, pp.92 - 93, p. 140.

¹³ M. Chiriac *Cap de statueta romană*, p. 550; *Idem, Bazinul Târnavelor*, p. 132.

Al doilea monument sculptural este tot un cap, aflat ca și predecesorul său în poziție verticală, însă spre deosebire de piesa originală de la Biertan, care este una votivă, aceasta este una onorifică reprezentând chipul unui împărat roman din secolul III, din cadrul dinastiei împăraților militari, cel mai probabil Traianus Decius (249 - 251)¹⁴, primul cezar care și-a găsit sfârșitul în urma unei înfrângerii în fața barbarilor, este vorba despre căpetenia goților Cniva, care îl învinge în bătălia de la Abrittus, în anul 251 (Fig. 2)¹⁵. În sensul celor afirmate stau o serie de elemente stilistice cum ar fi mustața și barba, redată prin ciupituri de daltă, tuns scurt, trăsături specifice artei romane începând cu mijlocul sec. III, bine reflectate și în portretele monetare ale împăraților-soldăți¹⁶.

Semnele de *damnatio memoriae*, specifice acestui tip, sunt vizibile pe chipul împăratului, care are un început de calviție, din acest motiv nu suntem de acord cu opinia unor specialiști care consideră că piesa ar avea mai degrabă valențe funerare¹⁷. Piesa are următoarele date tehnice: înălțimea de 27 cm (din care 23 cm înălțimea feței), lățimea de 16 cm, lățimea la bază de 12 cm, lățimea părților laterale de 18 cm¹⁸. Dar care era utilitatea acestui artefact, greu de spus, dar suntem de părere că este vorba, cel mai probabil, despre o statuie de mici dimensiuni, expusă, cel mai probabil, într-un edificiu public, databilă la mijlocul sec. III, deoarece ideea unui *imago*, așa cum am arătat într-un studiu relativ recent, nu se susține¹⁹.

Din păcate despre momentul în care a intrat în colecția Muzeului medieșean nu știm în ce edificiu civil sau militar (castru) sau chiar o proprietate a unui cetățean înstărit servea monumentul, datorită faptului că nu

¹⁴ A. Sonoc, M. Chiriac, *Un cap de statuie imperială de la mijlocul secolului al-III-lea din colecțiile Muzeului municipal din Mediaș (jud. Sibiu)*, în vol. *Studia Archaeologica et Historica in honorem magistri Dorin Alicu*, Cluj-Napoca, 2010, pp. 448-462; *Idem*, *Scurte considerații asupra unor piese sculpturale romane provinciale din județul Sibiu*, în *Acta Terrae Fogarasiensis*, 2014, pp. 484 - 485; M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor*, pp. 94, 132.

¹⁵ E. Cizek, *Istoria Romei*, București, 2002, p. 478; Cary, Schullard, *op. cit.*, p. 578; A. Husar, *Gesta Deorum per Romanos. O istorie a Romei imperiale*, vol. I, *Epoca Imperiului*, Târgu Mureș, 1999, p. 180.

¹⁶ A. Sonoc, M. Chiriac, *Un cap de statuie imperială*, pp. 450 - 462; *Idem*, *Scurte considerații asupra unor piese sculpturale*, p. 484; M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor*, pp. 92 - 93, p. 140.

¹⁷ Al. Diaconescu, *Male and Female funerary statues from Roman Dacia*, în: *Acta MN*, 47-48/I, 2010-2011 (2012), pp. 125 - 203.

¹⁸ A. Sonoc, M. Chiriac, *Un cap de statuie imperială*, pp. 450 - 462; *Idem*, *Scurte considerații asupra unor piese sculpturale*, p. 484; M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor*, p. 92 - 93, p. 140.

¹⁹ A. Sonoc, M. Chiriac, *Un cap de statuie imperială*, pp. 452 - 453; M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor*, p. 93, p. 140.

cunoaștem nimic oficial despre proveniența acestei piese, despre locul unde a fost descoperită, anul în care a apărut la lumină, despre donator (dacă a existat vreunul), dealtfel până de curând valorosul artefact nu a avut nici măcar număr de inventar²⁰. Având în vedere controversata problemă a provenienței capului de împărat nu suntem pe deplin convinși că ea aparține teritoriului municipiului de pe Târnava Mare în epoca romană.

Al treilea artefact căruia îi facem în cele ce urmează o scurtă prezentare reprezintă un fragment de stelă funerară sau mai degrabă ediculă funerară cu reprezentarea Defunctului Călare (Fig. 3) ²¹. Fragmentul sculptural a fost descoperit în anul 1971, la 0,5 km vest de cartierul „Gura Câmpului”, cu ocazia săpăturilor edilitare făcute în curtea cetățeanului Mihai Cioară. Piesa are următoarele dimensiuni: latura stângă – 52 cm, latura dreaptă – 48 cm, lungimea maximă este de 64 cm iar înălțimea maximă este de 40 cm²².

În arta funerară tema călărețului a fost interpretată, așa cum s-a mai arătat, ca o scenă de eroizare a defunctului, prin asimilarea acestuia *heros*-ului mitologiei tracice. Călărețul monumentelor votive, „Cavalerul trac”, este în general interpretat ca un personaj semidivin, un *heros*, așa cum îl și numesc inscripțiile în majoritatea cazurilor. În același timp este posibil ca personajul călare, cu diferite atribute, să reprezinte o modalitate de exprimare, o *interpretatio Thracica* iconografică a unor zei locali, astfel unele iconografii și legendele iconografice îl identifică pe acest „Cavaler trac” cu Apollo, Aesculapius sau Silvanus²³.

²⁰ Mulțumim pe această cale prietenului și colaboratorului, dr. Viorel Ștefu, care s-a ocupat de înregistrarea piesei și ne-a pus la dispoziție toate informațiile oferite.

²¹ Iudita Winkler, M. Blăjan, G. Servatius, G. Togan, L.Giura, *Cercetări arheologice în așezarea romană de la Mediaș - „Gura Câmpului” (jud. Sibiu)*, în *Apulum. Acta Musei Apulensis*, 21, 1983, p. 147; D. Popa, *Considerații privind habitatul rural din spațiul intracarpatic al Daciei romane*, în *Acta Terrae Septemcastrensens. Arheologie. Studii Clasice. Medievală*, I, 2002, p. 119; S. A. Luca, Z. K. Pinter, A. Georgescu, *Repertoriul arheologic al județului Sibiu, Sibiu*, 2003, p. 134; M. Chiriac, *Scurte considerații iconografice asupra unui fragment de monument sculptural roman descoperit în așezarea de la Mediaș-Gura Câmpului*, în *Unitate și continuitate în spațiul românesc. Buletinul sesiunii de comunicări științifice a profesorilor de istorie din județul Sibiu, Sibiu*, 2013, pp. 9 - 14; M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor*, pp. 84 - 86 și pp. 137-138.

²² Iudita Winkler et alii, *op. cit.*, p. 147; D. Popa, *op. cit.*, p. 119; S. A. Luca, Z. K. Pinter, *op. cit.*, p. 134; M. Chiriac, *Scurte considerații iconografice asupra unui fragment de monument sculptural*, pp. 9 - 14; M. Chiriac, *Bazinul Târnavelor*, pp. 84 - 86 și pp. 137-138.

²³ S. Nemeti, *Sincretismul Daciei Romane*, Cluj-Napoca, 2005, pp. 185 - 208; M. Chiriac, *Scurte considerații iconografice asupra unui fragment de monument sculptural*, pp. 9 - 14; *Idem*, *Bazinul Târnavelor*, p. 85.

Monumentele funerare din Dacia cu reprezentarea unui călăreț aparțin, ca tip arhitectonic și sculptural, categoriilor celor mai răspândite, și anume: edicula (19 exemplare), stela (12 exemplare) și un singur coronament funerar. Până în prezent s-au descoperit 31 de reprezentări ale *Defunctului Călăre*, dintre care doar 2 au loc de descoperire necunoscut. Sorin Nemeti²⁴ grupează reprezentările acestui călăreț în mai multe categorii distincte, iar noi considerăm că reprezentarea de față se încadrează în categoria: *Heros călare* și în subcategoriile: *Heros* în epifanie, ținând o lance în mâna dreaptă, fără alte atribute, respectiv *Heros* în epifanie cu alte personaje, în cazul nostru este vorba de calo, valetul de arme²⁵.

În ceea ce privește piesa pe care o discutăm, datorită corodării și stării de degradare nu ne putem da seama dacă sub copitele calului există, sau nu, un personaj furile anatouman în ipostaza de dușman (barbar) căzut la pământ, motiv frecvent atestat în arta asiriană, pe relieliene, dar și în arta greacă²⁶, în cea funerară renană, în arta oficială, acolo unde împărații sunt prezentați în atitudinea de învingători ai barbarilor (pe reversurile monetare, în statuaria majoră de bronz) și în cultul unor divinități locale, populare în mediul cazon din zona limesul. În cazul în care am avea, totuși, imaginea barbarului căzut, cele mai apropiate analogii ar fi cele de la Șeica Mică²⁷ și Târnăveni-Botorca²⁸.

Ultimul monument sculptural din cadrul instituției medieșene (Fig. 4), pe care îl prezentăm succint, sunt doi lei funerari adosați sculptați în poziție clasică, descoperiți în 1971²⁹, cu ocazia lucrărilor edilitare care au avut loc în curtea medieșeanului Mihai Cioară³⁰ (situată la aproximativ 0,5 km de actualul cartier Gura Câmpului) și care au următoarele dimensiuni: înălțime

²⁴ S. Nemeti, *Cavalcada funebră*, în *Funeraria Dacoromana: Arheologia funerară a Daciei romane*, coord. M. Bărbulescu, Cluj-Napoca, 2003, pp. 297, 298; M. Chiriac, *Scurte considerații iconografice asupra unui fragment de monument sculptural*, pp. 9 - 14; *Idem*, *Bazinul Târnavelor*, p. 85.

²⁵ M. Chiriac, *Scurte considerații iconografice asupra unui fragment de monument sculptural*, pp. 9 - 14; *Idem*, *Bazinul Târnavelor*, p. 85.

²⁶ S. Nemeti, *Cavalcada funebră*, p. 301.

²⁷ Lucia Țeposu Marinescu, *Funerary monuments in Dacia Superior and Dacia Porolissensis*, Oxford, 1982, AE 74; M. Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 2007, p. 295; S. Nemeti, *Cavalcada funebră*, pp. 300 - 301; M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 86.

²⁸ Lucia Țeposu Marinescu, *op. cit.*, 1982, S113; I. Piso, V. Pepelea, *Două piese romane din Botorca (Târnăveni)*, în *Acta Musei Napocensis*, 9, 1972, p. 474, fig. 3 S. Nemeti, *Cavalcada funebră*, pp. 300 - 301; M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 86.

²⁹ M. Blăjan, *Contribuții la repertoriul arheologic al așezărilor rurale antice (secolele II-III e.n.) din Dacia Romană*, în *Apulum. Acta Musei Apulensis*, Alba-Iulia, 26, 1989, p. 300; M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 90.

³⁰ M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 90.

maximă – 33 cm, lungimea maximă – 72 cm, dimensiunea capului – 14 cm, dimensiunea corpului – 12 cm (la ambii lei); lungimea primului leu care se află în partea stângă este de 34 cm, iar a celui de al doilea leu, aflat în partea dreaptă, este de 38 de cm³¹. Leul funerar apare fie singur, fie în grup de câte doi culcați spate la spate (cum este și în cazul de față), sau pe reliefe (stele funerare, aedicule), nelipsind în nici o zonă arheologică mai de seamă a Daciei și fiind prezent în cea mai mare parte a muzeelor din România³².

În imaginea noastră cei doi lei își devorează prada, un animal răpus, motiv des întâlnit în provinciile romane, în mod special în zonle Dunării și a Rinului și care o origine ancestrală încă din plastica orientală, de unde s-a răspândit, mai apoi, în lumea greco-romană prin intermediul pătrunderii și încetățenirii în lumea romană a unor culte de origine orientală, cum ar fi cel al lui Cybele sau al zeului iranian Mithras³³.

Cel mai probabil aceste scene semnifică faptul că forța divină (leul) este mai puternică decât moartea, având în vedere faptul că leul este în esență un simbol apotropaic, de păzitor a mormintelor celor decedați, în fața profanatorilor de morminte sau spiritelor malefice³⁴. Cu privire la utilitatea acestor piese, la rolul funcțional și chiar simbolic, suntem de părere, faptul că acestea se foloseau ca și decor sculptural, *membra disiecta*, piese lucrute aparte, motiv pentru care leii de sine stătători și leii stilofori puteau fi vânduți ca atare și folosiți, după dorință, de către cumpărător, în diferite combinații, chiar și în cazul coronamentelor funerare³⁵.

Ultimul vestigiu al acestui studiu³⁶, și anume paharul cu inscripție (imaginea nr. 5) a fost adus la suprafață în urma săpăturilor arheologice efectuate în așezarea romană de la Gura Câmpului – Hășmaș în anii 1975 - 1977, pe parcursul a două campanii care au avut drept rezultat trasarea unui număr de 21 de secțiuni și descoperirea, totală sau parțială, a 10 locuințe de suprafață și a unui atelier de fierărie³⁷. Cercetările au fost inițiate de profesorul

³¹ M. Blăjan, *op. cit.*, 1989, p. 300; M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 90.

³² M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 91.

³³ *Ibidem*, p. 91.

³⁴ I. Glodariu, *Lei funerari romani la valea Sângeorgiului*, în: Acta Musei Napocensis, 4, 1967, p. 475; M. Chiriac *Bazinul Târnavelor*, p. 91.

³⁵ A. Sonoc, M. Chiriac, *Scurte considerații asupra unor piese sculpturale*, p. 478; *Idem, Brief comments on some Roman provincial sculptures*, p. 307.

³⁶ Prezentul pahar a fost publicat in extenso în: Comunicări Științifice XIX, Mediaș, 2020 (Considerații istorice și epigrafice privind un pahar din epoca romană descoperit în așezarea de la Mediaș – Gura Câmpului – Hășmaș, p. 5-7.)

³⁷ V. Ștefu, *Un pahar roman cu inscripție descoperit la Mediaș – Gura Câmpului – Hășmaș. Cazul recuperării unui artefact de patrimoniu*. (Studiu preliminar), în: *Mediaș 750 - Studii*, vol. V, (volum îngrijit de V. Mărculeț și H. Knall) Mediaș 2019, BHM, XXXII, p. 8.

clujean Dumitru Protase și organizate de Muzeul Municipal Mediaș în colaborare cu Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj Napoca³⁸. Paharul are forma tronconică fiind realizat din pastă fină cu nuanțe de culoare cărămizie și brună iar principalele sale trăsături decorative sunt: buza rotunjită și ușor răsfrântă spre exterior, corpul cilindric, ușor bombat, în timp ce fundul era bine profilat și inelar, așa cum menționa autorul citat mai sus³⁹. Din punct de vedere tipologic, avându-se în vedere descoperirile arheologice realizate de cercetătoarea Viorica Rusu-Bolindeț de la Cluj-Napoca, obiectul a fost corect încadrat în categoria tipului *Isings 21*⁴⁰ din repertoriul sticlăriei romane sau a formei *Dechelette 64* din cadrul repertoriului vaselor de tip terra sigillata cu decorul realizat în relief⁴¹. Inițial s-a crezut că avem de a face cu o scriere cu caractere latine⁴², însă la o analiză mai atentă a piesei ne-am dat seama, aproape sigur, că este vorba despre scriere cu caractere grecești minuscule antice⁴³. În aceste condiții suntem de părere că succesiunea literelor citite de noi este următoarea: **omicron, miu, omega, phi, theta și upsilon** (fig. nr. 6). Astfel ar rezulta termenul **omoophthy-** (am pus doi o pentru omega) despre care nu știm, în acest moment, de la ce cuvânt ar putea proveni. Având în vedere lectura propusă considerăm plauzibile următoarele variante:

1. Fie avem de a face cu o marcă de vas ori un cod grafonumeric sau grafolexical care atesta probabil atelierul și/sau meșterul care l-a confecționat, cum este cazul stampilelor amforice din lumea greacă arhaică, elenistică până în epoca romană sau chiar romano-bizantină. În acest sens ar fi de amintit cazurile identificate în *canabae legionis municipium Septimium Apulense* unde sunt incizate numele meșterilor Protos și Sozon, scrise în limba greacă⁴⁴. Aceste două nume apar pe ștampile imprimare pe amfore⁴⁵. De reținut ar fi faptul că ambele nume grecești sunt documentate și în alte locuri, arătând existența unor schimburi comerciale cu lumea grecească; astfel numele Protos a fost atestat

³⁸ *Ibidem*, p. 8.

³⁹ *Ibidem*, p. 10.

⁴⁰ Viorica Rusu-Bolindeț, *Ceramica romană de la Napoca. Contribuții la studiul ceramicii din Dacia Romană*, în: BMN, XXV, Cluj-Napoca, 2007, p. 610, fig. 225,226; p. 652, fig. 535 - 536; V. Ștefu, *op. cit.*, p. 10.

⁴¹ V. Ștefu, *op. cit.*, p. 10.

⁴² *Ibidem*, p. 11.

⁴³ Mulțumim cu această ocazie domnului ACS/ CS III dr. Dan Tudor Ionescu din cadrul Institutului de Studii Orientale București pentru sprijinul acordat.

⁴⁴ R. Ciobanu, G. Bounegru (editori), *Între Util și Estetic – Scrisul la Apulum – Catalog de expoziție*, Alba Iulia, 2012., p. 113.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 113.

la Histria⁴⁶, în timp ce Sozon este un exportator de amfore din orașul Tyras, care avea o piață de desfacere destul de importantă în Dacia, după cum atestă descoperirile de la Romula și Sucidava⁴⁷.

2. Fie este vorba despre un exercițiu de scriere random/aleatoriu, realizat de olar, cu caractere alese la întâmplare.
3. Nu excludem inclusiv posibilitatea unei scrieri cu caractere grecești a unei limbi vest-semitice, ca de exemplu aramaică, ebraică, feniciană/punică, palmyreniană, nabateană (deci dialecte arabo-aramaice ultimele două), sau chiar ar putea semăna cu unele forme de scriere siriacă sau coptă, influențate de scrierea greacă cursivă (minusculă, ca în inscripția noastră), însă literele sunt grecești. Considerăm, totuși, că ar fi cam devreme pentru siriacă sau coptă în Dacia secolelor II-III p. Chr., în plină epocă romană, într-o zonă eminentemente rurală, săracă în vestigii epigrafice.

În concluzie caracterele inscripționate pe paharul descoperit în perimetrul așezării de la Mediaș – Gura Câmpului - Hășmaș sunt minuscule cursive grecești, cu ligaturi, iar ordinea acestora este: **omicron, miu, omega, phi, theta și upsilon**; însă, dacă sunt parte a unui cuvânt, acesta nu pare să fie grecesc, ci mai degrabă oriental semitic, având în vedere numărul de consoane, triconsonantic. Acesta este motivul pentru care înclinăm mai degrabă spre varianta unui posibil cod grafonumeric sau grafotextual ori marcă de vas vas/atelier/mester cu caractere cursive grecești (minuscule cu ligaturi) sau chiar un exercițiu de scriere cu termeni aleatoriu aleși.

În sprijinul afirmației noastre ar fi faptul că acel meșter, artist, olar, putea fi localizat în importantul centru de olărit de la Micăsasa, considerat unul dintre cele mai importante centre rurale de olărit din Dacia Romană de către Ioan Mitrofan, autorul cercetărilor din acel sit reprezentativ pentru lumea rurală romană⁴⁸. Nu putem ști, din informațiile de care dispunem, ce

⁴⁶ V. Canarache, *Importul amforelor ștampilate la Istria*, București, 1957, nr. 336, 340, 343; Al. Popa, *Quelques estampilles d'amphores attestées dans la Dacie*, în *Apulum*, XIX, p. 74, nr. 4, fig. 3, 1; *Inscripțiile Daciei Romane*, volumul III: Dacia Superior 4. Zona Răsăriteană, București, 1988, nr. 329; R. Ciobanu, G. Bounegru *op. cit.*, p. 113. 463; IDR III/6, nr. 331; Ciobanu, Bounegru 2012, pp. 113 - 114.

⁴⁷ Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976, pp. 42 - 44; Al. Popa, *op. cit.*, 1981, p.74, nr. 5, fig. 3.

⁴⁸ Dintre studiile dedicate de Ioan Mitrofan acestui sit rural amintim I. Mitrofan, *Serapis pe un tipar din așezarea romană de la Micăsasa*, în: SCIVA, 43, 1992, 1, pp. 55 - 61.; *Fibulele romane de la Micăsasa*, în: Acta MN, 31, 1, 1994, pp.431 - 444; *Cercetările arheologice din așezarea romană de la Micăsasa (campania 1991)*, în Acta MN: 31, 1, 1994, pp. 523 - 527; *Cercetările arheologice din așezarea romană de la Micăsasa (campania 1992)*, în Acta MN:

origine avea presupusul artizan și adevărul este că orice ipoteză propusă, cel puțin în acest stadiu al cercetărilor, ar risca să reprezinte un simplu exercițiu de imaginație, o presupunere care ar naște fel și fel de divagații, dar, considerăm că respectiva persoană era, dacă nu vorbitor de limbă greacă, măcar cunoscător al caracterelor elene antice.

Prin scurta noastră prezentare a celor patru monumente sculpturale fragmentare de epocă romană am încercat să scoatem la lumină o *fărămă* din cadrul vieții cultal-religioase prezente în arealul orașului nostru. Spunem o *fărămă*, deoarece tot ceea ce știm se bazează pe analogiile realizate cu alte piese din Imperiu, analogii care, oricât de corect ar fi redactate, sunt un produs subiectiv, care ține atât de cunoștințele specialiștilor cât și de volumul, respectiv stadiul descoperirilor dintr-un anumit teritoriu.

În plus, în arealul Mediașului, nu au avut loc niciodată săpături sistematice, în care rezultatele să fie urmărite o perioadă mai îndelungată, respectiv un ciclu de câțiva ani, iar din acest punct de vedere toate aceste piese ne-au parvenit ca urmare a unor săpături întâmplătoare, în contextul edificării unor noi cartiere de blocuri (cum ar fi de exemplu Gura Câmpului), sau al unor edificii personale (ca în cazul cetățeanului Mihai Cioară).

Bine, am putea fi revoltați, însă să ne gândim puțin, în Mediaș, sau în împrejurimile sale, nu avem semnalată nici o inscripție, care să ateste existența vreunei unități militare auxiliare, nici măcar vreo cărămidă sau țiglă; nu avem semnalat nici un patron de vilă rustică; nu știm cine a produs monumentele, pe care tocmai le-am prezentat succint; nu avem atestat nici un cult în mod cert.

De altfel se poate, în actualul stadiu al cercetărilor, concluziona succint faptul că zona Mediașului, dar și bazinul Târnavelor, ca și regiune istorico-geografică, a făcut parte dintr-o zonă istorică mai săracă în vestigii romane, de altfel cu o singură excepție, și anume la Sighișoara – *Pârâul Hotarului*, în toate celelalte așezări s-a descoperit, de regulă, câte o inscripție (element edificator în opinia noastră); desigur, situația s-ar putea datora și hazardului, dar și acolo unde s-au întreprins cercetări mai extinse, statistica nu s-a schimbat în mod considerabil (de exemplu la Micăsasa)⁴⁹.

31, 1, 1994, pp. 529 - 531.; *Cercetările arheologice din așezarea romană de la Micăsasa (campania 1993)*, în Acta MN: 31, 1, 1994, pp. 533 - 536 sau *Marele centru de ceramică de la Micăsasa*, în: *Napoca 1880*, Cluj Napoca, 1998, pp. 166 - 172.

⁴⁹ Chiriac 2016, p. 22.

ROMAN VESTIGES FROM THE AREA OF THE CURRENT MEDIAȘ CITY

-abstract-

Key words: artifacts, Romanization, statuette head, funerary lions, inscribed glass.

The area of Medias was in Roman times an exclusively rural region. However, this reality does not mean at all that there was not an extensive process of Romanization carried out mainly by the colonists brought since the time of Emperor Trajan.

In this study we focused on a number of five artifacts that we considered representative for the Romanization of this island of Romanization. The first piece we present is a Roman statuette head with inventory number 4319 and the following technical data: 15 cm long, of which 9.8 cm belong exclusively to the head and 10 cm wide. The artifact represents, in our opinion, Apollo Belvedere, a votive piece, and the only known analogy comes from Apulum.

The second sculptural monument is also a head, located like its predecessor in an upright position, but unlike the original piece from Biertan, which is a votive one, it is an honorary one representing the image of a Roman emperor from the third century, from the dynasty of emperors. military, most likely Trajan Decius (249 - 251), the first Caesar to end his defeat at the hands of the barbarians, is the captain of the Cniva Goths, who defeated him at the battle of Abrittus in 251. he third artifact to which we make in the following a short presentation represents a fragment of a funerary star or rather a funerary aedicule with the representation of the Deceased Rider. The sculptural fragment was discovered in 1971, 0.5 km west of the „Gura Câmpului” neighborhood, on the occasion of the municipal excavations made in the courtyard of the citizen Mihai Cioara. The last sculptural monument within the Medieș institution, which we briefly present, are two attached funerary lions sculpted in a classical position, discovered in 1971, on the occasion of the urban works that took place in the courtyard of Mihai Cioara from Medieș (located at approximately 0.5 km from the current neighborhood Gura Câmpului)

The last vestige of this study, namely the inscribed glass was brought to the surface following the archeological excavations carried out in the Roman settlement from Gura Câmpului - Hășmaș in the years 1975-1977. We are of the opinion that the characters inscribed on the glass discovered in the perimeter of the settlement from Mediaș - Gura Câmpului - Hășmaș are tiny

Greek italics, with ligatures, and their order is: omicron, miu, omega, phi, theta and upsilon; but if they are part of a word, it does not appear to be Greek, but rather Oriental Semitic, given the number of consonants, triconsonant. This is the reason why we tend rather to the variant of a possible graphonumeric or graphotextual code or brand of vessel vessel / workshop / master with Greek cursive characters (lowercase with ligatures) or even a writing exercise with randomly chosen terms.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig.3.

Fig. 4.

Fig. 5.

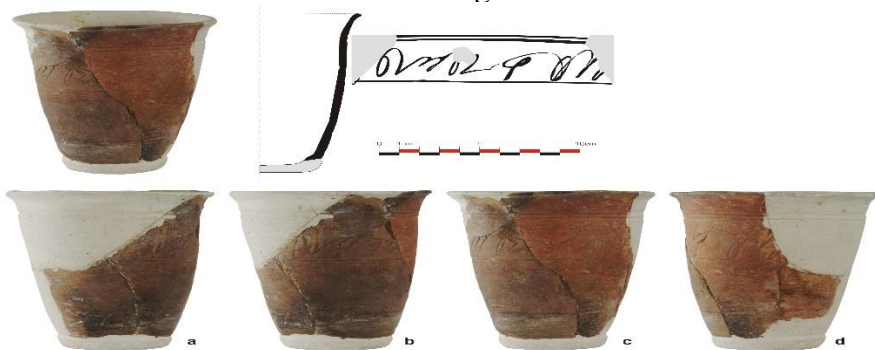

Fig. 6.

